

Biografier

- I ROMANFORM

Ofte skelner man inden for litteratur mellem fiktion og ikke-fiktion. Fiktion bliver ofte brugt synonymt med skønlitteratur, f.eks. romaner, digte, dramaer, imens ikke-fiktion ofte omtales som sagprosa, dokumentar, biografi og selvbiografi. Imidlertid har der inden for skønlitteraturen de senere år været en række bøger, som bevidst overskrider den grænse. Tendensen er nok ny, men der har altid været litterære værker, som gør netop dette. Her et udvalg af selvbiografiske værker i romanform, ofte også kaldet autofiktion, både nyere og lidt ældre.

*Af litteraturforsker Stefan Kjerkegaard
Aarhus Universitet*

CLAUS BECK-NIELSEN 1963-2001. En biografi

Af Claus Beck-Nielsen

2003

Nielsens roman er gået hen og blevet lidt af en klassiker i universitetsmiljøet. Det skyldes ikke mindst, at man vedvarende diskuterer, hvem der egentlig fortæller historien om Claus Beck-Nielsen, når nu den selvsamme også hævdes død i bogens titel? Beck-Nielsen er enhver bibliotekars mareridt, fordi forfatteren siden 2001 jo har været erklæret død. Hvilken kategori tilhører hans bøger? Er de dokumentar, selvbiografi, fiktion? Biografien her er dog også en gribende skilsmissehistorie, så den kan læses af mange flere grunde end blot diskussionen om forfatterens død.

ÅRSAGEN. En antydning

Af Thomas Bernhard

2011

I perioden 1975 til 1982 skriver den østrigske forfatter fem små, knaldhårde selvbiografiske romaner, der primært handler om Bernhards opvækst og ungdom. Alle er blevet fremragende oversat til dansk. Årsagen er den første af disse romaner. Omdrejningspunktet er byen Salzburg og en kritik af det miljø, som Bernhard på godt og ondt er et barn af. Indignationen og vreden er enorm, og Bernhards sprog og univers er så sort, at man som læser næppe kan holde et smil tilbage. Bernhard har været en kæmpe inspiration for store dele af den skandinaviske selvbiografiske prosa, der er opstået i de senere år. Fx for Tomas Espedal og Karl Ove Knausgaard.

GUD TALER UD

Af Jens Blendstrup

2004

Jens Blendstrup er måske den mest morsomme forfatter i Danmark. Men humoren er ikke en modsætning til alvor i Blendstrups univers. I Gud taler ud, der mest handler om forfatterens far, omtales denne konsekvent som Gud. Bogen skildrer gennem en lang række kortprosaiske og episodiske tekster beretningen om Guds kræftsygdom og senere død. Skildringen af faderen bærer både præg af lunefuldhed og store følelser.

CREME FRAICHE

Af Suzanne Brøgger

1978

Man kan diskutere, om Brøggers Creme Fraiche er en roman, men hvad skulle man ellers kalde den, fristes man til at sige? I dag ville den sikkert få betegnelsen 'autofiktion'. Læs den især for de sidste 50 siders helt fænomenale skildring af undergrundsmiljøet i New York og for sin fantastiske åbning, hvor fortælleren sidder i et fly og ligesom aldrig finder fodfæste i denne verden.

SOMMERTID

Af J.M. Coetzee

2010

En engelsk akademiker skriver på en biografi om den afdøde sydafrikanske forfatter J.M. Coetzee. Langsomt bliver vi klogere på, hvem J.M. Coetzee var/er? Coetzee er en af de mest betydningsfulde forfattere i verden fra slutningen af 1990'erne og frem og vandt Nobelprisen i 2003.

ANDEN PERSON ENTAL

Af Daniel Dencik

2014

I Daniel Denciks roman hedder fortælleren ikke det samme som forfatteren, som det ellers gør sig gældende i langt de fleste af de bøger, som er med i denne pjece. Men ligesom i Jepsens Kunsten at græde i kor har forfatteren sidenhen fortalt offentligheden, at bogen i høj grad er baseret på selvbiografiske detaljer. Denciks roman er således beretningen om, hvordan Alexander først bliver skilt og sidenhen mister sine børn ikke bare til sin svenske kone, men også til det svenske system. Romanen er et nærmest kafkask mareridt, der handler om, hvordan man som far og individ frarøves sin handlekraft og tro på at være et ordentligt menneske.

LUNAR PARK

Af Bret Easton Ellis

2005

Bret Easton Ellis er mest kendt for sin roman om psykopaten og masse-morderen Patrick Bateman i American Psycho (1991). I Lunar Park vender Bateman tilbage, men nu som gæst i Ellis' 'virkelige' liv. Romanen er en paranoid beretning om Ellis' efterliv som succesforfatter efter American Psycho. Hvor meget der er fiktion, må læseren selv finde ud af, men Ellis bliver bl.a. forfulgt og truet af et stykke legetøj ved navn Terby i bedste Stephen King-stil.

BIOGRAFI, DAGBOG, BREVE

Af Tomas Espedal

2013

Dette er en samlet udgave af tre selvbiografiske bøger, som den norske forfatter Tomas Espedal skrev imellem 1999 og 2005. Bøgerne er muligvis hans stærkeste bøger til dato og lægger grunden til den yderst poetiske prosastil, som er så kendetegnende for Espedal. Det handler mest om at skrive, men at skrive for livet og for at komme ud af den krise, som forfatteren befinder sig i efter sin kones alt for tidlige død. Nogle af de stærkt fortættede scener i bogen er næsten ubærlige, men det er jo en god grund til at læse dem.

71 BREVE TIL M

Af Christina Hagen

2010

Christina Hagen brevveksler med en morder, M. Langsomt opløses det konkrete imidlertid til fordel for en mere diffus og åbenlys også mere fiktionaliseret form, hvori dialogen mellem jegfortælleren og M snarere bliver jegfortælleren dialog med sig selv. Det kan være en pointe, at M i bogens titel også står for mig, men læs og vurder selv.

ULYKKELIG OG UDEN ØNSKER. Fortælling

Af Peter Handke

1976

Den østrigske forfatter og dramatiker Peter Handke er på vores breddegrader muligvis mest kendt i forbindelse med sin skandaleombruste tale til Slobodan Milošević' begravelse, men han har udøvet enorm indflydelse, bl.a. på Claus Beck-Nielsen og Karl Ove Knausgaard, og har inden for de senere år opnået mere og mere opmærksomhed i Danmark. Ulykkelig og uden ønsker er en nøgtern og dybt rørende eksistentiel afhandling, hvor Handke forsøger at begribe sin mors selvmord.

FØR JEG BRÆNDER NED

Af Gaute Heivoll

2011

I flere af Gaute Heivolls bøger arbejder forfatteren som en art dybdøbende journalist, der afdækker sandheden om fortidens begivenheder. I denne roman er Heivoll taget tilbage til sin barndomsegn i Norge og forsøger at forstå baggrunden for en række episoder, hvor en pyroman sætter ild til folks huse. Heivoll blander fiktion og fakta, men får herigennem rekonstrueret begivenhederne.

KORTET OG LANDSKABET

Af Michel Houellebecq

2012

Houellebecq er fransk litteraturs enfant terrible, men franskmændene har langsomt vænnet sig til ham, og han nyder efterhånden en vis anerkendelse i sit hjemland. I denne måske Houellebecqs mest anerkendte roman, møder vi kunstneren Jed Martin, der får den kendte, men menneskesky forfatter Michel Houellebecq til at skrive en kort katalogtekst til et af sine værker. Sidenhen myrdes samme Houellebecq på bestialsk vis i fortællingen, og romanen udvikler sig i retning af detektivhistorie samtidig med, at den er samfundssatirisk.

DE MÅSKE EGNEDE

Af Peter Høeg

1993

En gribende fortælling om tre unge menneskers ophold på Biehls privatskole. Det blev senere afsløret ved bogmessen i København, at hovedpersonen Peter Høegs forældre alligevel ikke var døde, som det ellers hævdes i romanen, hvis den ene Peter Høeg ellers er lig med den anden? Bogen er i familie med Ondskaben, en roman af Jan Guillou.

KUNSTEN AT GRÆDE I KOR

af Erling Jepsen

2002

Erling Jepsens nyklassiker, som også findes på film, er stadigvæk et mesterstykke på kanten mellem det uhyggelige og det morsomme. Begge dele samles nemlig i fortælleren Allan, der fordi han kun er 11 år ikke forstår alt det, der i virkeligheden også foregår rundt omkring ørerne på ham. Selvom forfatter og fortæller ikke deler navn, har Jepsen sidenhen fortalt offentligheden, at romanen også er en form for selvbiografi.

HESTENES ØJNE

Hans Otto Jørgensen

2008

Hans Otto Jørgensens første selvbiografiske roman ud af fire. Alle romanerne er højt læseværdige. Fortælleren i Hestenes øjne vokser op på en mindre gård i nærheden af Limfjorden. Langsomt oplever han, hvordan han ikke kun er et 'a' for at sige det på godt jysk, men også et 'jeg'. Jørgensen er kendt for sin sansemættede prosa, der har været en stor inspiration for en ung forfatter som Josefine Klougart.

STIGNINGER OG FALD

Josefine Klougart

2010

I Josefine Klougarts debutroman, som skaffede hende en indstilling til Nordisk Råds litteraturpris, kommer vi med til forfatterens barndomsegn Agri på Mols. Her får vi en billedskabende fortælling om en opvækst i tæt sammenhæng med naturen, en sært foruroligende moderskikkelse, og en stærkt formativ ungdomskærlighed. Selvom denne bog ligesom de senere udgivelser af Klougart er betegnet som romaner, består 'romanen' snarere af lyriske prosastykker og stærke enkeltsætninger end af romankapitler. Nyder man at læse langsomt for at smage på sproget, er Klougarts roman et hit.

MIN KAMP

Af Karl Ove Knausgaard

2011

Da Karl Ove Knausgård sætter sig for at skrive hele seks bind om sit ret så trivielle liv med udgangspunktet i lejligheden i Malmø og tilmed navngiver dette projekt med den samme titel som Adolf Hitlers selvbiografi Min kamp, vækker det fra begyndelsen stor opmærksomhed. Knausgårds roman er et ambitiøst værk, der med sine mange detaljer forsøger at komme så tæt på livet, som man overhovedet kan i litteraturen. Samtidig er romanen et stort samtids eksperiment med virkeligheden. Snarere end at forblive en karakter i en roman, forsøger Knausgård at træde i karakter med sin roman.

MONTECORE. EN UNIK TIGER

Af Jonas Hassen Khemiri

2007

Jonas Hassen Khemiri er en af svensk litteraturs nye store stjerner. Montecore handler om Jonas, hvis mor er svensk og far tunesisk. Faderen er efter en række fremmedfjendske episoder stukket af fra familien og Sverige, men Jonas får en henvendelse fra faderens bedste ven, der ønsker, at de sammen skal skrive en biografi om faderen. Romanen handler derfor om tilblivelsen af denne bog, men igennem brevvekslingen får vi også et indblik i Jonas' liv. Romanen er skrevet på sit helt eget sprog, som er en blanding af svensk, arabisk, engelsk og fransk.

KALAK

Af Kim Leine

2007

Kim Leines debutroman er en voldsom og ærlig beretning om Leines liv som stofmisbruger og sygeplejerske på Grønland. Den er også beretningen om hans vej ud af et incestuøs, men kærligt forhold til sin far. Leine skriver rå og korporligt, uden dikkedarer og sentimentalitet om sit vanskelige liv som ung mand.

L

Af Erlend Loe

2008 (1999)

Før Erlend Loe for alvor blev en forfatter, som mange danske læsere tog til sig, skrev han denne uhyrligt morsomme bog om en ambitiøs norsk ekspedition i stil med Thor Heyerdahls Kon-Tiki, ledet af hovedpersonen Loe selv. Seks norske venner drager ud at ændre verdenshistorien, men de gør det ikke uden selvironi og et smil i øjet.

Mange af bøgerne findes
som e-bøger på
eReolen

FÆRDIG MED EDDY BELLEGUEULE

Af Édouard Louis

2015

Om Eddy Bellegueules barske opvækst i en lille nordfransk flække. Langsomt opdager han sin egen spirende homoseksualitet, og han må enten tilpasse sig de lokale krav om at være et rigtigt mandfolk eller gøre op med den opfattelse, som han selv og andre har af Eddy Bellegueule.

YARDEN. En fortælling

Af Kristian Lundberg

2014

Om Lundbergs tid som timearbejder på Yarden, et område i Malmø, hvor importbiler parkeres før videre transport. Gennem tiden på Yarden føres man via erindringen tilbage til Lundbergs opvækst med en psykisk syg mor og en fraværende far og til ungdomstiden med alkohol og stoffer. Men man hører også om hans voksne liv som forfatter, noget der trods den litterære anerkendelse ikke giver de store penge.

PLANEN

Af Morten Pape

2015

'Det bliver nok svært at forklare rødderne forskellen på romanen og virkeligheden', siger Morten Pape selv i et interview med Politiken. Papes prisbelønnede roman er nemlig en udleverende fortælling om hans opvækst som white trash blandt bander, narko, druk og vold i Urbanplanen på Amager.

PÅ SPORET AF DEN TABTE TID

Af Marcel Proust

2006-2014 (1913-)

Marcel Prousts roman er alle selvbiografiske romaners både mor og far og et monsterværk, der i den nye danske oversættelse består af hele 13 bind. Herligheden indledes med en fantastisk passage om, hvad det vil sige at læse. Her kan man teste sig selv, om Proust er noget. Ikke meget senere i det første bind kommer den berømte scene med madeleinekagen, der dypet i en kop varm lindete, vækker alle fortællerens erindringer til live. Bogen som sådan betragtes af mange som den ultimative læsetest for en læsehest, og man skal nyde de mange essayistiske omveje, der er at finde undervejs. Prousts roman er en milepæl i Frankrig og har haft en uvurderlig indflydelse på fransk tænkning og kulturliv.

HUDEN ER DET ELASTISKE HYLSTER DER OMGIVER HELE LEGEMET

Af Bjørn Rasmussen

2011

Bjørn Rasmussen foreslår i denne roman, at man begynder at skrive med røvhullet. Romanen forsøger at finde et sprog hinsides vores normale måder at tænke identitet på, især når det gælder køn. Hvorfor skal vi alle proppes ind i en kedelig social norm og antagelse, at alle mennesker i udgangspunktet er heteroseksuelle, og at afvigelse herfra er unormale og tillærte? Huden er derfor ikke en pæn bog, men dens ekspressive udtryk, og Rasmussens stærke prosa gjorde, at den vandt mange litterære priser og stadig regnes for en milepæl inden for den nyere danske skønlitteratur.

DEN SOM BLINKER ER BANGE FOR DØDEN

Af Knud Romer

2006

Knud Romers bog om sin opvækst i Nykøbing F er også en bog om mobning og udelukkelse. Måske handler den i virkeligheden mere om Romers mor end om Romer selv. Det er i høj grad hendes historie og tyske herkomst, som Knud tager på sig og lever sig ind i. Bogen er en lille koncentreret sag, skrevet i et fyndigt og skarpt humoristisk sprog, som vi også kender Romer for i andre sammenhænge.

MONSTERMENNESKE

Af Kjersti Annesdatter Skomsvold

2014

Kjersti lider af ME, hvilket vil sige kronisk udmattelsessyndrom og er derfor nødt til kun at leve livet halvt og én dag ad gangen. De begrænsninger som Kjersti oplever som menneske sætter sit præg på bogens form, der får et terapeutisk præg. Det handler om at skrive sig fremad, men også om at skrive sig tilbage til livet. Romanen er både morsom og trist på samme tid.

16.07.41 ROMAN

Dag Solstad

2004

Dag Solstad er en institution i skandinavisk litteratur. Han har aldrig rigtigt været hverken moderne eller umoderne, men snarere i en klasse for sig. I denne selvbiografiske roman, der bærer forfatterens fødselsdato, får vi bl.a. en bevægende beretning om forfatterens forhold til sin afdøde far. Men vi er også på guidet gåtur med Solstad igennem Berlin.

FJENDEN I FORKØBET.

En roman om angst og skyld og sjælens misère

Af Henrik Stangerup

1978

Flede af Henrik Stangerups romaner bearbejder selvbiografisk stof på den ene eller anden måde, men kun Fjenden i forkøbet bruger både forfatterens og andre personers virkelige navne. Vi hører både om forfatterens belastede forhold til sin berømte kritikerfar Hakon Stangerup og om hans stormombruste forhold til skuespilleren Lotte Tarp.

ALT MÅ VIGE FRA NATTEN

Af Delphine de Vigan

2013

Hvis man bliver en smule træt af skandinaviske mænd, der i en selvbiografisk romanform skriver om deres fædre, bør man læse Delphine de Vigans bog med den smukke titel Alt må vige for natten. Romanen handler mest om moderen Lucile, hvis portræt findes på omslaget, mørk og foruroligende smuk, som hun var. Men Lucile er også psykisk ustabil og besat af døden. Bogen omhandler således forfatterens forsøg på at forsone sig med hendes selvmord. De Vigans portræt af en parisisk storfamilie, der udadtil er formidabel og indadtil rådden, er desuden interessant.